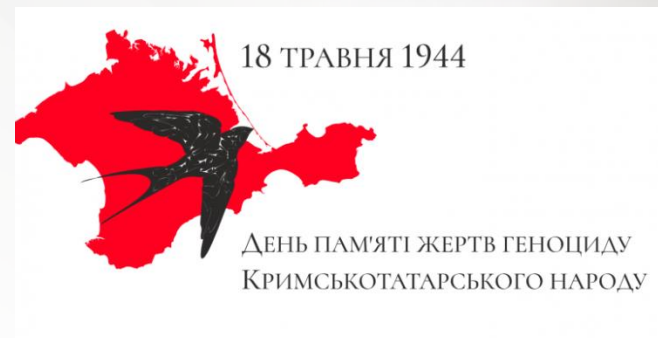

Навчальна лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи

*Інформаційні матеріали до Дня пам'яті
жертв геноциду кримськотатарського
народу (18 травня) та до Дня пам'яті
жертв політичних репресій (19 травня)*

Навчальна лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи КНУ імені Василя Стефаника

18 травня – 80-ті роковини депортації кримськотатарського народу з території Кримського півострова радянським тоталітарним режимом. Цього дня, 1944 року розпочалася спецоперація військ НКВС(НКВД) зі звільнення Кримського півострова від корінного населення. Загалом за три дні з Криму вивезли понад **190 тисяч** кримських татар. Також у 1944-му з півострова депортували понад **40 тисяч** болгар, вірмен, греків, турків і ромів.

Після незаконної анексії Криму в 2014 році російська влада продовжує дискредитацію та утиски кримських татар, що залишилися на півострові. **Верховна Рада України Постановою від 12 листопада 2015 року № 792-VIII «Про визнання геноциду кримськотатарського народу» визнала депортацію з Криму кримських татар у 1944 році геноцидом кримськотатарського народу і встановила в Україні 18 травня День пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу.** У Постанові наголошується: «Системний тиск на кримськотатарський народ, репресії громадян України за національною ознакою, організація етнічно і політично мотивованих переслідувань кримських татар, їхніх органів, таких як Меджліс кримськотатарського народу та Курултай кримськотатарського народу, на тимчасово окупованій території України з боку державних органів Російської Федерації, починаючи з дати тимчасової окупації, є свідомою політикою етноциду кримськотатарського народу».

Навчальна лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи КНУ імені Василя Стефаника

19 травня – День пам'яті жертв політичних репресій. Відзначається згідно з Указом Президента від 21 травня 2007 року на вшанування десятків тисяч людей, розстріляних комуністичним режимом, сотень тисяч кинutih у в'язниці й табори, на заслання чи примусове психіатричне лікування.

Впродовж усього часу існування комуністичний тоталітарний режим спирався на злочини репресій, вбивств, депортацій, геноцидів.

Сьогодні рф є наступницею цих людиноненависницьких практик – вона виправдовує і глорифікує сталінський режим, нарощує і вдосконалює репресивну політику, жертвами якої уже стали тисячі мешканців окупованих територій.

Український козацький хрест у лісовому урочищі «Сандармох» (Росія, Карелія), де органи НКВС СРСР здійснювали масові страти цивільного населення, 5 серпня 2015 року. Сандармох став місцем розстрілу соловецького тюремного етапу 1937 року

Навчальна лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи КНУ імені Василя Стефаника

18 травня – *День пам'яті жертв геноциду кримськотатарського народу*. Через насильницьку депортацію у 1944 р. понад **190 тисяч** кримських татар втратили дім, батьківщину, рідних, а багато хто – і життя. У 2015 році Верховна Рада України визнала цей злочин комуністичного режиму геноцидом кримськотатарського народу, під час якого здійснювалися умисні вбивства, заподіювалися серйозні тілесні ушкодження, навмисно створювалися нестерпні життєві умови, направлені на фізичне знищення кримських татар. У Канаді, Латвії, Литві також визнали ці дії геноцидом кримськотатарського народу. Україна працює над подальшим визнанням геноциду й іншими країнами.

Комуністичний режим СРСР і згодом росія десятиріччями цілеспрямовано поширювали міф про кримських татар як зрадників. Цю ж риторику країна-окупантка використовує і нині для насадження ворожнечі, утисків та розбрату в окупованому Криму.

Навчальна лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи КНУ імені Василя Стефаника

Російська федерація заперечує геноцид кримських татар в 1944 році та не бере відповідальності за сталінські репресії та депортацію. Після окупації у 2014 році АР Крим та міста Севастополя ця країна продовжила злочини тоталітарного радянського режиму проти кримських татар: репресії, переслідування, порушення прав кримських татар як корінного народу України. Зокрема, кримські татари незаконно призиваються на військову службу, знищується їхня культурна спадщина, фальсифікується історичне минуле, мілітаризується освіта та суспільне життя.

Український народ, який зазнав переслідувань і репресій, став жертвою радянського геноциду Голодомору 1932–1933, усвідомлює та повністю поділяє біль депортації. Це – наша спільна трагедія.

Через 80 років після депортації РФ продовжує тоталітарні, радянські за характером, імперські за духом традиції поневолення, здійснюючи комплексні та системні репресії кримських татар, незгодних із окупацією Кримського півострова, які борються за звільнення Криму.

РФ принесла в Крим політично мотивовані переслідування, насильницькі зникнення, вбивства, позбавлення свободи слова та віросповідання, мілітаризацію дитинства, продовжує тоталітарні традиції репресій кримських татар.

Геноцид кримських татар є складовою російської колонізаційної політики, злочином проти людяності.

Навчальна лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи КНУ імені Василя Стефаника

Більшовики одразу після Жовтневого перевороту 1917 року взяли курс на політичний терор, який з осені 1918 року він набув статусу офіційної політики радянської влади. В Україні “червоний терор” було розпочато з перших днів вторгнення більшовицьких загонів на початку 1918 року на територію нашої країни.

У 1937–1938 роках розпочався Великий терор, як масштабна кампанія репресій проти громадян в СРСР. Його ініціаторами було керівництво СРСР, в тому числі особисто Йосип Сталін. Мета – ліквідація реальних і потенційних політичних опонентів, залякування населення, зміна національної та соціальної структури суспільства.

Наслідки комуністичного терору 1930-х років в Україні: знищення політичної, мистецької та наукової еліти, деформація суспільних зв'язків, руйнування традиційних ціннісних орієнтацій та знищення національних традицій, поширення суспільної депресії й денаціоналізація.

Через терор і репресії пройшли усі верстви українського суспільства: від науковців і митців до робітників і селян. Радянська влада намагалася приховати сліди злочинів – місця поховань робила «режимними об'єктами» КГБ, розрівнювала бульдозерами, забороняла доступ до відповідних архівів та об'єктивні історичні розвідки.

Навчальна лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи КНУ імені Василя Стефаника

Одним із символів тих подій став Биківнянський ліс під Києвом. Це найбільше в Україні місце масових поховань жертв комуністичних політичних репресій. За різними даними, останній спочинок тут знайшли від 20 до понад 100 тисяч осіб, закатованих під час допитів або ж розстріляних у позасудовому порядку органами НКВД у Києві. Тут покоїться прах Михайля Семенка, Майка Йогансена, Михайла Бойчука, Федора Козубовського, митрополита УАПЦ Василя Липківського та інших жертв сталінського Великого терору.

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну ідеологічні спадкоємці тоталітарних режимів рфії знову повторили і примножують ці жахіття на українській землі.

Навчальна лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи КНУ імені Василя Стефаника

Депортація та геноцид кримськотатарського народу: історична довідка.

Спецоперація з депортації кримських татар розпочалася на світанку 18 травня 1944 року, а в деяких населених пунктах Кримського півострова напередодні, 17 травня. Особовий склад, залучений до цього, відзначався особливою жорстокістю і насильством. Найчастіше кримським татарам не пояснювали, що відбувається, куди саме їх везуть, а на збори давали не більше 15 хвилин. Таким чином, кримські татари покинули власні домівки не готовими до довгої та виснажливої дороги, не кажучи вже про облаштування на чужині.

Згідно з таємною постановою Державного комітету оборони «Про кримських татар» від 11 травня 1944 року № 5859-сс, підписаною Сталіним, депортацію мали завершити до 1 червня 1944 року. До її виконання залучили значну кількість репресивних органів – 23 тисячі солдатів та офіцерів НКВД, 9 тисяч оперативників НКВД і Народного комісаріату державної безпеки, 100 легкових, 250 вантажних автомобілів, 67 ешелонів.

Всього 238 500 дорослих і дітей протягом двох днів 18–19 травня 1944 року були завантажені у вагони та депортовані. І вже 20 травня виконавці відзвітували у Москву про “очищення” Криму від кримських татар.

У середньому вбивчий шлях тривав 2–3 тижні. Дорогою, в тісноті, без їжі, води та медичної допомоги, від голоду та хвороб загинуло від 7000 до 7900 кримських татар.

Навчальна лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи КНУ імені Василя Стефаника

Майже 9 тисяч кримськотатарських солдатів та офіцерів радянської армії після закінчення Другої світової війни відправили на спецпоселення або у трудові табори. За даними відділу спецпоселень НКВД СРСР, у листопаді 1944 року у вигнанні опинилися 193 865 кримських татар: з них в Узбекистані – 151 136, Марійській АРСР – 8 597, Казахській РСР – 4 286 осіб. Решту розподілили “для використання на роботах” до Молотовської, нині Пермської (10 555), Кемеровської (6 743), Горьківської (5 095), Свердловської (3 594), Іванівської (2 800) та Ярославської (1 059) областей РРФСР. До цього числа не увійшли майже 6 тисяч кримських татар, ув'язнених до ГУЛАГу безпосередньо під час депортації.

Насильницьки вивезених наділили статусом “спецпереселенців”, що передбачало постійний нагляд за ними репресивних органів, реєстрацію в комендатурах, примусову виснажливу фізичну працю. За даними НКВД Узбецької РСР, за перше півріччя від хвороб та нелюдських умов померло 16 052 кримських татар (10,6%), у 1945 році – 13 183 (9,8%). Загалом за перші півтора року тільки в Узбекистані померло майже 30 000 кримських татар.

У 1948-му режим у спецпоселеннях став ще жорсткішим. Зокрема, виїзд з нього карали арештом на 5 діб, а повторний вважали втечею з місця заслання, що тягнуло за собою позбавлення волі на 20 років.

Навчальна лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи КНУ імені Василя Стефаника

Радянський режим також посилював геноцидні дії стиранням з історії Кримського півострова пам'яті про кримських татар: переписувалася кримська історія, насаджувалися російські імперські наративи про “одвічно російський” Крим, цілеспрямовано та масово поширювалися міфи про “народ-зрадник”. На півострів цілеспрямовано завозили і заселяли в будинки кримських татар переселенців із РРФСР, Української РСР. Навіть історичні назви населених пунктів, вулиць, що мали кримськотатарське походження, замінили на російські.

25 червня 1946 року прийнято Закон, який затвердив перетворення Кримської АРСР на Кримську область.

У СРСР трагічну історію депортації кримськотатарського народу замовчували, а мову, культуру цього корінного народу України забороняли. Кримських татар прагнули позбавити батьківщини, історії, національної ідентичності та мови. Після смерті Сталіна у 1953 р. кримським татарам так і не повернули їхні права та не дозволили повернутися із заслання на історичну батьківщину. Хоча від 1967 року кримські татари робили чисельні спроби повернутися на власні землі, у Криму. Кримськотатарський національний рух за повернення був одним з найефективніших та найяскравіших протестних рухів в СРСР. Перед розпадом СРСР у 1991 р. розпочалася справжня масова репатріація.

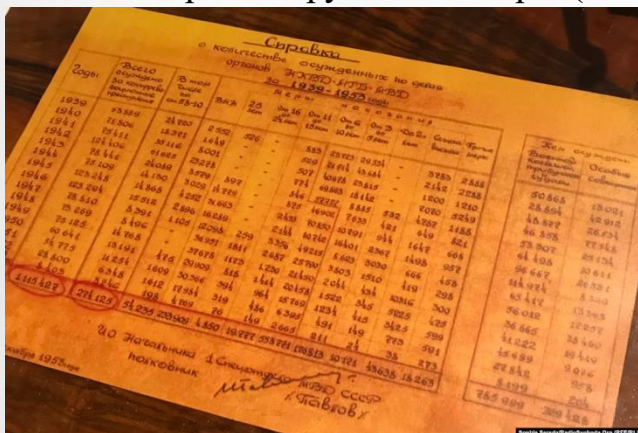
Тільки у незалежній Україні стало можливим відкрити правду про трагічну історію, геноцид та злочини проти людяності тоталітарної системи та вшанувати пам'ять його жертв.

(За матеріалами Представництва Президента України в Автономній республіці Крим)

Великий терор в Україні: історична довідка.

За період масштабної репресивної кампанії 1937–1938 років, яку назвали Великим терором, в Українській РСР засудили 198918 осіб, з яких близько двох третин – до розстрілу. Решту відправили до в'язниць та виправно-трудових таборів (звільнено було тільки 0,3%).

Справка
о количестве осужденных по статье
58-10 УК РСФСР в 1937-1938 гг.

Год	Число осужденных по ст. 58-10 УК РСФСР	Число осужденных по ст. 58-10 УК РСФСР в 1937-1938 гг.	Число осужденных по ст. 58-10 УК РСФСР в 1937-1938 гг.	Число осужденных по ст. 58-10 УК РСФСР в 1937-1938 гг.	Число осужденных по ст. 58-10 УК РСФСР в 1937-1938 гг.	Число осужденных по ст. 58-10 УК РСФСР в 1937-1938 гг.	Число осужденных по ст. 58-10 УК РСФСР в 1937-1938 гг.	Число осужденных по ст. 58-10 УК РСФСР в 1937-1938 гг.	Число осужденных по ст. 58-10 УК РСФСР в 1937-1938 гг.
1937	26150	26150	26150	26150	26150	26150	26150	26150	26150
1938	83000	83000	83000	83000	83000	83000	83000	83000	83000
Итого	109150	109150	109150	109150	109150	109150	109150	109150	109150

Масові репресивні операції у 1937–1938 роках, за задумом Сталіна, мали завершити двадцятилітню боротьбу із «соціально-ворожими елементами», через терор упокорити населення, утвердити авторитарний стиль керівництва та здійснити «кадрову революцію». Підставою для розгортання терору була ідея Сталіна про те, що в міру успіхів соціалістичного будівництва, класова боротьба загострюється.

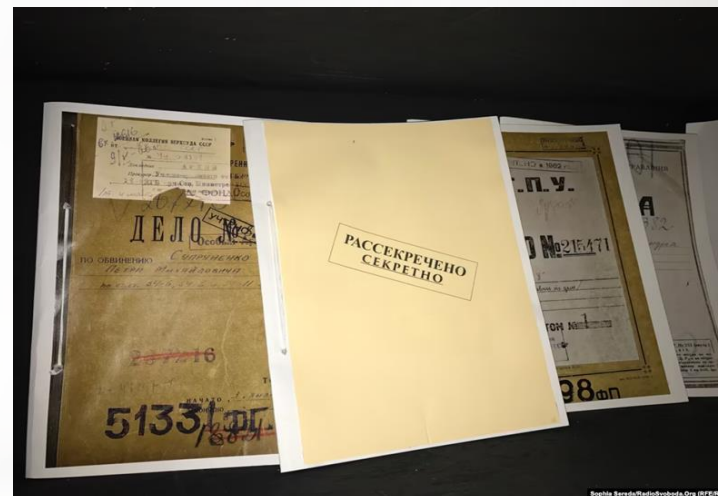
Офіційним початком Великого терору став оперативний наказ НКВД СРСР «Про репресування колишніх куркулів, карних злочинців та інших антирадянських елементів» від 30 липня 1937 року № 00447, затверджений політбюро ЦК ВКП(б) 31 липня 1937 року. Цим документом впроваджувалися ліміти (плани) на покарання громадян. Вироки за першою категорією означали «розстріл», за другою – ув'язнення в таборах ГУЛАГ НКВД СРСР (від російського Главное управление лагерей). Якщо первинний ліміт для УРСР за I категорією становив **26150** осіб, то у січні 1938 року його збільшили до понад **83** тисячі. Причому наркомі внутрішніх справ УРСР Ізраїль Леплевський та Олександр Успенський неодноразово зверталися в Москву з проханням надати додаткові ліміти.

Навчальна лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи КНУ імені Василя Стефаника

Попередньо органи зробили «чистку» партійних лав та органів безпеки, що мало забезпечити надалі беззастережне виконання директив із центру. У червні 1937 року розпочалися масові арешти. 10 липня політбюро ЦК КП(б)У розіслало по областях УРСР вказівку про формування позасудового репресивного органу – обласних «трійок» для спрощення процедури засудження (вони повністю суперечили радянському законодавству, у тому числі Конституції 1936 року). До складу трійок зазвичай входили начальник обласного УНКВД (голова), обласний прокурор і перший секретар обласного, крайового або республіканського партійного комітету.

Переважна більшість справ була побудована на власних свідченнях обвинувачених, які фактично були позбавлені права на захист (на адвоката) чи оскарження вироку. Психологічним тиском, а то й знущанням і нелюдськими тортурами слідчі «вибивали» з арештованих потрібні зізнання, які ніхто не перевіряв. У 1937 році дозвіл на застосування методів «фізичного впливу на підозрюваних» (тобто тортур) було надано на найвищому рівні ЦК ВКП (б).

Часи Великого терору породили в масовій свідомості радянських людей тотальний страх і недовіру. Нічні арешти сусідів, підозри колег на роботі, друзів, родичів, пошук шпигунів та шкідників, страх доносів та обов'язок публічно таврувати так званих ворогів народу були повсякденними. Громадяни писали доноси на колег, остерігаючись, що ті донесуть на них першими. Це стало типовим засобом вирішення особистих конфліктів із керівництвом, викладачами, родичами тощо.

Навчальна лабораторія виховної та психолого-педагогічної роботи КНУ імені Василя Стефаника

Великий терор згорнули також за вказівкою вищого партійно-радянського керівництва. Так, 17 листопада 1938 року ЦК ВКП(б) і Раднарком СРСР ухвалили постанову «Про арешти, прокурорський нагляд і провадження слідства», якою «орієнтували правоохоронні органи на припинення «великої чистки» та відновлення елементарної законності. Наступним кроком стала фізична ліквідація безпосередніх організаторів і виконавців Великого терору.

Сценарій показових процесів проти партійно-радянських очільників 1937–1938 років передбачав не лише усунення чи маргіналізацію рештків старої еліти, але й вплив на нових висуванців і суспільство загалом. Участь у цих показових процесах мала засвідчити політичну й ідеологічну лояльність, підкорення волі вождя, визнання застосовуваних методів державного управління та «сталінської кадрової революції».

